

Uniwersytet Technologiczno – Humanistyczny
im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH I FINANSÓW

mgr Dariusz Lesicki

Specjalne strefy ekonomiczne a rozwój regionów w Polsce
na przykładzie Kostrzyńsko-Słubickiej
Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Autoreferat rozprawy doktorskiej

Promotor: **Dr hab. inż. Krzysztof Witkowski, prof. UZ**

Radom 2021

Spis treści

I. Uzasadnienie wyboru tematu	3
II. Hipoteza i cele badawcze	6
III. Przedmiot, podmiot i metody badań.....	7
IV. Struktura pracy	9
V. Wnioski	10
VI. Bibliografia	17

I. Uzasadnienie wyboru tematu

Utworzenie i funkcjonowanie specjalnych stref ekonomicznych (SSE) w Polsce wywołuje ciągle dyskusje dotyczące analizy efektów ich funkcjonowania oraz zasadności tworzenia obszarów o uprzywilejowanym charakterze. Dyskusje na ten temat prowadzą do różnorodnych wniosków i osądów w zależności od punktu widzenia osoby dokonującej ewaluacji efektów ich działania. Inny pogląd jest wyrażany w analizie makroekonomicznej tych obszarów a inny z punktu widzenia społeczności lokalnej, które upatrują w nich szans zwiększenia potencjału gospodarczego swoich „małych ojczyzn”, a jeszcze inny z punktu widzenia przedsiębiorcy, który lokując swoje przedsiębiorstwo chce osiągnąć przewagę konkurencyjną i zwiększyć jego wartość rynkową.

W literaturze i innych źródłach występują węższe i szersze ujęcia stref uprzywilejowanych ekonomicznie. Jednakże strefy uprzywilejowane ekonomicznie w polskim wydaniu tj. w postaci SSE stanowią specyficzną formę aktywizacji regionów i nie mają swoich odpowiedników na świecie. Są one proinwestycyjnym instrumentem polityki rozwoju regionu i wspierania przedsiębiorczości. Ustawowo określone zostały warunki uprawniające do korzystania z tej formy przywilejów podatkowych w ramach tzw. pomocy publicznej dla podmiotów gospodarczych działających w SSE. Zasady prowadzenia działalności w SSE w Polsce nie są jednak stabilne i są zróżnicowane podmiotowo oraz regionalnie w zależności od wielu czynników. Stan zagospodarowania SSE w Polsce oraz wzrost zatrudnienia bywa daleki od planowanego. Występuje w tym zakresie asymetria.

Z historycznego punktu widzenia specjalne strefy ekonomiczne u zarania swej działalności skierowane były na obsługę dużych i generalnie zagranicznych inwestorów. „Proces przechodzenia od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej, szybka zmiana ustroju ekonomicznego boleśnie zweryfikowała stan naszego przemysłu, który w wielu branżach nie wytrzymał konkurencji z wyrobami firm zagranicznych”¹. Skutki społeczno-ekonomiczne upadku dużych zakładów produkcyjnych, państwowych gospodarstw rolnych wymagały stworzenia instrumentu gospodarczego, stymulującego rozwój nowych inwestycji bez bezpośredniego angażowania środków z budżetu państwa, których po prostu nie było. Przyjęto koncepcję beneficjowania przedsiębiorców zwolnieniami z podatku dochodowego dochodów osiąganych w nowoutworzonych przedsiębiorstwach na wyznaczonych obszarach kraju. Uchwalona 20 października 1994 r. ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych²

¹ Busch B., Sonderwirtschaftszonen als Instrument der Systemtransformation, Deutscher Instituts-Verlag, Kolonia, 1992

² Dziennik Ustaw z 1994, nr 123, poz. 600 z późn. zm.

określała cele i sposób tworzenia stref, zasady i warunki inwestowania na ich terenie oraz korzyści płynące z faktu prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej. Według tejże ustawy państwo tworzy specjalną strefę ekonomiczną w celu aktywizacji gospodarczej regionu, głównie poprzez pozyskanie zewnętrznych inwestorów strategicznych. Stworzenie nowych ofert pracy oraz uprzemysłowienie regionu wymaga zastosowania specjalnych instrumentów wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności, jakie zapewniała specjalna strefa ekonomiczna. W oparciu o ustawę o specjalnych strefach ekonomicznych Rada Ministrów utworzyła w latach 1995 - 1997 siedemnaście specjalnych stref ekonomicznych, z czego piętnaście podjęło działalność (w 2001 roku zlikwidowane zostały dwie strefy: mazowiecka i częstochowska; w których nie ulokował się żaden inwestor). W tym samym roku połączono strefę tczewską ze strefą zarnowiecką tworząc Pomorską SSE. Aktualnie w Polsce funkcjonuje zatem czternaście specjalnych stref ekonomicznych.

Zwolnienia z podatków dochodowych w PIT i CIT, przyznawane w SSE, służą przyspieszeniu rozwoju słabiej rozwiniętych regionów Polski poprzez wspieranie nowych inwestycji oraz tworzenie nowych miejsc pracy związanych z tymi inwestycjami. Jednakże przedsiębiorca korzystający z tego przywileju jest również zobowiązany do spełnienia kilku warunków: prowadzenia działalności gospodarczej przez określony okres czasu; utrzymania własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne; oraz utrzymanie przez adekwatny okres deklarowanego w zezwoleniu na prowadzenie działalność gospodarczej na terenie SSE poziomu zatrudnienia. Dopuszczalną wysokość zwolnienia dla każdego regionu Polski określa tzw. mapa pomocy regionalnej. Zgodnie z nią, maksymalna intensywność regionalnej pomocy publicznej, czyli wyrażony w procentach udział pomocy w kosztach kwalifikujących się do objęcia tą pomocą, wynosi:

- w przypadku inwestycji realizowanych na terenie województwa lubuskiego 35% (wcześniej 50%), województwa zachodniopomorskiego 35% (wcześniej 40%), i wielkopolskiego 25% (wcześniej 40%);
- pomoc udzielaną małym przedsiębiorcom podwyższa się o 20 procent, natomiast przedsiębiorcom średnim o 10 procent³;

Kosztami kwalifikującymi się do objęcia pomocą regionalną w ramach SSE, czyli kosztami stanowiącymi podstawę do obliczenia maksymalnej kwoty przysługującego zwolnienia podatkowego w PIT bądź CIT mogą być koszty realizacji nowej inwestycji lub koszty pracy nowo zatrudnionych pracowników, w zależności od tego czy zwolnienie

³ Ibidem

podatkowe ma być objęte pomocą z tytułu nowej inwestycji, czy tworzenia nowych miejsc pracy.

Do kosztów nowej inwestycji zalicza się wydatki stanowiące koszty związane z realizacją inwestycji, pomniejszone o naliczony podatek od towarów i usług oraz o podatek akcyzowy, poniesione na terenie SSE w trakcie obowiązywania zezwolenia, na:

- zakup gruntów lub prawa do ich wieczystego użytkowania;
- zakup bądź wytworzenie we własnym zakresie środków trwałych pod warunkiem zaliczenia ich do składników majątku podatnika;
- rozbudowę bądź modernizację istniejących środków trwałych;
- zakup wartości niematerialnych i prawnych związanych z transferem technologii poprzez nabycie praw patentowych, wiedzy technicznej nieopatentowanej, licencji, *know-how*, itd..

Koszty związane z nabyciem aktywów objętych najmem czy dzierżawą, innych niż grunty, budynki i budowle, uwzględnia się jedynie w przypadku, gdy najem lub dzierżawa mają postać leasingu finansowego oraz obejmują zobowiązanie do nabycia tych aktywów z chwilą upływu okresu najmu lub dzierżawy.

Koszty pracy nowozatrudnionych pracowników to dwuletnie koszty płacy brutto, powiększone o obowiązkowe płatności wynikające z zatrudnienia, ponoszone przez przedsiębiorcę od dnia powstania stosunku pracy.

Istniejące wciąż w literaturze spory na temat specjalnych stref ekonomicznych i brak jednoznacznych rozstrzygnięć naukowych spowodowały wybór tej tematyki przez autora. Doktorant uważa, iż kwestia SSE jest, otwarta, aktualna i obiektywna oraz ważna ze względów ekonomiczno-społecznych dla rozwoju Polski a przeprowadzone w toku publikacji analizy i badania będą istotnym wkładem do teorii rozwoju regionalnego.

II. Hipoteza i cele badawcze

Warunkiem realizacji celów utworzenia specjalnych stref ekonomicznych, jest osiągnięcie korzyści ekonomicznych przez właścicieli przedsiębiorstw tam działających, ale również, a może przede wszystkim, pomoc w zrównoważonym rozwoju całego regionu. Luką wiedzy jest rozpoznanie, co do trwałego wpływu SSE na zmianę struktury społeczno-gospodarczej i wzrost konkurencyjności regionów z uwzględnieniem paradygmatu zrównoważonego rozwoju oraz ekonomicznego uzasadnienia istnienia pomocy publicznej dla SSE w procesie konwergencji regionów. Luka dotyczy również sposobów i instrumentów kształtowania sprawnego modelu realizacji funkcji ekonomiczno-społecznych przez SSE, skutecznego sposobu zarządzania SSE, bilansu korzyści i strat z punktu widzenia finansów publicznych a także twardych i miękkich efektów w sferze ekonomicznej i społecznej funkcjonowania SSE w Polsce.

Powyższe stwierdzenia stały się inspiracją do sformułowania następującej hipotezy badawczej: tworzenie i rozwój specjalnych stref ekonomicznych wpływa na poprawę struktury ekonomiczno-społecznej regionu, jego spójność oraz determinuje rozwój regionu.

Celem podstawowym niniejszej pracy doktorskiej jest zbadanie wpływu i efektów oddziaływania Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (dalej K-SSSE) na rozwój regionalny województwa lubuskiego. Celami uzupełniającymi będą:

- określenie czynników dynamiki rozwoju regionu ze względu na fakt funkcjonowania SSE na jego obszarze,
- analiza aktywizacji regionu i wzrostu innowacyjności oraz konkurencyjności od momentu utworzenia na jego obszarze SSE,
- opracowanie modelu efektywnego wpływu SSE na rozwój regionu i porównanie z istniejącymi modelami innych autorów.

III. Przedmiot, podmiot i metody badań

Przedmiot badań stanowią ekonomiczne i społeczne aspekty funkcjonowania SSE w Polsce. Obejmują one działalność gospodarczą, skutki społeczne, współpracę, innowacyjność i instrumenty wsparcia. W obszarze analizy wystąpiły uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne kształtujące zachowania inwestorów Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (K-S SSE).

Podmiotem badań jest K-S SSE i jej otoczenie tj.:

- przedsiębiorstwa funkcjonujące w K-S SSE (dane z badań ankietowych inwestorów i źródła wtórne),
- zarządzających K-S SSE – wywiad bezpośredni,
- przedstawicieli podmiotów otoczenia publicznego i biznesowego.

Rozpoczęcie badań poprzedzone jest gruntowną i krytyczną analizą literatury krajowej i zagranicznej z zakresu dotyczącego rozwoju regionalnego i specjalnych stref ekonomicznych, celem ustalenia zasadności tworzenia takich obszarów oraz ustalenie metod pomiaru efektów ich funkcjonowania.

Kwantyfikacja badań empirycznych posłużyła do właściwego zinterpretowania i weryfikacji hipotezy badawczej oraz do wskazania instrumentów mogących zyskać zastosowanie w przyszłości w polskiej polityce gospodarczej. W celu weryfikacji przyjętej tezy i hipotez zastosowano różne metody badawcze umożliwiające poznanie obiektywnej rzeczywistości i poszerzenie wiedzy. Obok analizy i krytyki piśmiennictwa zastosowano analizy materiałów źródłowych, analizy danych statystycznych w odniesieniu do teoretycznych jak i praktycznych aspektów dysertacji.

W części teoretycznej pracy (rozdz. 1-2) zastosowano metody: studiów literatury przedmiotu, opisową uzupełnioną zestawieniami tabelarycznymi i schematami oraz porównawczą. Omówiono pojęcie i istotę rozwoju regionalnego. Wskazano instrumenty i miary rozwoju regionu oraz specyfikę planowania strategicznego w zakresie rozwoju. Autor wskazuje również czynniki stymulujące rozwój regionalny przez bezpośrednie inwestycje krajowe i zagraniczne. Przedstawia się również wpływ Specjalnych Stref Ekonomicznych na rozwój regionalny. W rozdziałach tych przedstawiono także podstawowe definicje stref uprzywilejowanych ekonomicznie w świetle literatury naukowej i organizacji międzynarodowych. Wskazano na bazie literatury krajowej i zagranicznej determinanty rozwoju stref uprzywilejowanych ekonomicznie na świecie. Przedstawiono główne elementy polityki Unii Europejskiej oraz prawodawstwa w stosunku do stref uprzywilejowanych

 7

ekonomicznie. Autor zaprezentował również specyfikę specjalnych stref ekonomicznych w Polsce oraz omówił możliwą przyszłość polskich specjalnych stref ekonomicznych.

W części empirycznej pracy (rozdz. 3-5) zastosowano m.in: wywiad bezpośredni z wykorzystaniem kwestionariusza pytań, ankietę, modelowanie, wizualizacje (mapy, rysunki, wykresy) oraz techniki statystyczne (wskaźniki struktury i dynamiki, średnie, odchylenie standardowe). Rozdziały zawierają analizę ekonomicznych wyników działalności SSE w Polsce. Dokonano analizy ulg inwestycyjnych jako metody pozyskiwania i przyciągania bezpośrednich inwestycji krajowych i zagranicznych. Skwantyfikowano ponad 20 letnią działalność SSE w Polsce oraz dokonano analizy ich wpływu na rozwój regionów. W rozdziałach poddano Kostrzyńsko-Słubicką Specjalną Strefę Ekonomiczną analizie względem jej położenie, przedmiotu działalności, wyników społeczno-ekonomicznych funkcjonowania KS-SSE. Omówiono także wpływ działalności strefy na poprawę oferty inwestycyjnej województwa lubuskiego. Kolejny rozdział to prezentacja modelu i danych statystycznych poprzez oszacowanie zmiennych, po analizie wyników oraz porównanie z wynikami badań innych autorów. Model zaprezentowany w dysertacji określał główne czynniki wpływające na rozwój regionu. Zawiera analizę ilościową danych dotyczących efektywności działania Strefy. W pracy określono metodologię oceny wpływu K-S SSE na rozwój regionu. Przedstawiono również wyniki obrazujące rozwój społeczno-gospodarczy badanego regionu. W celu oszacowania korzyści ekonomicznych w rozwoju regionu prócz badań własnych zastosowano badania innych autorów. Wykorzystano model enklaw P. Warra. Model ten został skorygowany o wybrane zmienne, w celu dostosowania jego użyteczności do warunków gospodarki badanego regionu. Dane wykorzystane do analizy miały charakter mikro- i makroekonomiczny. Ponadto na poszczególnych etapach badań wykorzystano wskaźniki ekonomiczne i społeczne charakteryzujące rozwój przedsiębiorstw, regionu i podmiotów otoczenia. Jako dane statystyczne wykorzystano informacje uzyskane m.in. z publikatorów Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze, z raportów Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Rozwoju, KPRM, z sprawozdań zarządu K-S SSE, ankiety i wywiadów bezpośrednich.

IV. Struktura pracy

WPROWADZENIE

Rozdz. 1. ROZWÓJ REGIONALNY A INWESTYCJE BEZPOŚREDNIE

- 1.1. Pojęci i czynniki rozwoju regionalnego
- 1.2. Miary rozwoju regionalnego
- 1.3. Inwestycje bezpośrednie w regionie krajowe i zagraniczne
- 1.4. Specjalne Strefy Ekonomiczne a rozwój regionalny

Rozdz. 2. ROZWÓJ STREF UPRIWILEJOWANYCH EKONOMICZNIE NA ŚWIECIE I W POLSCE

- 2.1. Strefy uprzywilejowane ekonomicznie - podstawowe definicje w świetle literatury i organizacji międzynarodowych
- 2.2. Determinanty rozwoju stref uprzywilejowanych ekonomicznie na świecie
- 2.3. Polityka UE w stosunku do stref uprzywilejowanych ekonomicznie oraz inwestycji bezpośrednich.
- 2.4. Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce

Rozdz. 3. EKONOMICZNE WYNIKI DZIAŁALNOŚCI SSE W POLSCE

- 3.1. Ulgi inwestycyjne w SSE szansą na przyciągnięcie BIZ
- 3.3. Analiza wyników ekonomicznych SSE w Polsce do 2018r.
- 3.4. Wpływ SSE na rozwój regionów

Rozdz. 4. OPIS KOSTRZYŃSKO-SŁUBICKIEJ SPECJALNEJ STREFY EKONOMICZNEJ (K-S SSE)

- 4.1. Obszar funkcjonowania K-S SSE
- 4.2. Przedmiot działalności K-S SSE S.A.
- 4.3. Wyniki społeczno-ekonomiczne funkcjonowania K-S SSE
- 4.4. Wpływ K-S SSE na ofertę inwestycyjną regionu

Rozdz. 5. MODEL I OCENA FUNKCJONOWANIA K-S SSE

- 5.1. Prezentacja modelu
- 5.2. Oszacowanie zmiennych i analiza wyników oszacowania modelu
- 5.3. Wyniki oszacowania modelu a wyniki badań innych autorów

WNIOSKI

BIBLIOGRAFIA

INNE ŹRÓDŁA

WYKAZ TABEL, SCHEMATÓW, RYSUNKÓW I WYKRESÓW

V. Wnioski

W konsekwencji wyżej przedstawionych modeli i wyników badań, należy uznać, że specjalne strefy ekonomiczne w większości przypadków przyczyniły się pośrednio lub bezpośrednio do ograniczenia bezrobocia i pozytywnie wpłynęły na rozwój regionalny.

Dość zgodne jest przekonanie, że strefy stanowią jeden z istotnych elementów polityki regionalnej, mając na celu przyciągnięcie kapitału dla aktywizacji gospodarczej wybranych regionów i przyspieszenie tym samym ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Sama formuła, w jakiej się to odbywa, budzi już jednak kontrowersje. Inaczej bowiem problem zagadnienia specjalnych stref ekonomicznych wygląda z perspektywy krajowej, a inaczej z punktu widzenia środowisk lokalnych, które wiążą z nimi ogromne nadzieje na przezwycięzenie problemów lokalnej gospodarki. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż z punktu widzenia JST i mieszkańców danego regionu nie każdy inwestor musi być tak samo korzystnie postrzegany. Wystąpić bowiem mogą wspomniane w niniejszej pracy doktorskiej efekty: wypierania, enklawy, biegu jałowego bądź substytucji. Intensywność tych zjawisk zależy od liczby podstref funkcjonujących w regionie i wewnętrznych regulacji, umożliwiających zaistnienie określonego typu inwestorów, tzn. reprezentujących pożądane branże oraz spełniających wymogi w zakresie zatrudnienia i zainwestowanego kapitału.

Zauważmy jednak, że nawet gdy lokalne firmy przenoszą działalność do strefy, wcale nie musi oznaczać to negatywnych skutków dla lokalnej gospodarki. Uzyskane przywileje umożliwiają bowiem szybszy aniżeli dotychczasowy rozwój firmy, a jej inwestycje i nowo utworzone miejsca pracy z powodzeniem mogą zrekompensować straty w budżecie JST, poniesione wskutek mniejszych wpływów z podatku CIT. Środowiska lokalne i regionalne mogą ponadto zmobilizować się przeciwko udzieleniu zezwoleń dla inwestorów, będących konkurencją dla miejscowych producentów. Niewątpliwie realne jest zagrożenie efektem wypierania w skali kraju. Tu jednak znów dużo zależy od właściwych regulacji, lokalizacji stref i sposobu wyłaniania inwestorów. O ile zarządzający strefami mają pewną swobodę w kształtowaniu struktury branżowej i mogą być skłonni do ustępstw pod presją lokalnych i regionalnych przedsiębiorców, o tyle ani oni, ani nikt inny nie prowadzi polityki selekcji inwestorów w skali całego kraju. Inwestorzy tym samym mają możliwość takiego wyboru lokalizacji, aby ta była dla nich ekonomicznie korzystniejsza i akceptowalna przez ogół.

Innymi czynnikami determinującymi decyzje inwestycyjne na korzyść poszczególnych regionów wynikające z badań są:

1. Położenie geograficzne strefy - dotyczy to zarówno położenia w kraju, jak i regionie; strefy korzystnie zlokalizowane względem głównych szlaków komunikacyjnych oraz na terenach lub w pobliżu dużych ośrodków miejskich są szczególnie pożądane ;
2. Profesjonalnie przygotowana oferta inwestycyjna - dla inwestorów równie ważna, co preferencje podatkowe jest dostępność przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz sprawna obsługa administracyjna w trakcie i po realizacji inwestycji;
3. Rynek pracy - zarówno w aspekcie dostępności siły roboczej, jak i kwalifikacji przez nią posiadanych oraz kultywowania lokalnych tradycji przemysłowych.

W kontekście tych czynników regiony o niższych walorach mogą generować dodatkowe koszty prowadzenia działalności gospodarczej, a tym samym umniejszają szanse napływu nowych inwestycji lub pobudzenia aktywności gospodarczej lokalnych przedsiębiorców, co z kolei wpływa negatywnie na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Specjalne strefy ekonomiczne powołane w Polsce w 1994 roku jako instrument polityki regionalnej miały przyczynić się do rozwoju obszarów tzw. depresji gospodarczej zaistniałych po 1989 roku. Przede wszystkim za cel postawiono im zapewnienie nowych miejsc pracy w regionie. Ponadto bardziej efektywne zagospodarowanie tych terenów, które wcześniej stanowiły nieużytki, poprzez odpowiednie inwestycje infrastrukturalne tj. ich odpowiednie uzbrojenie.

Za nie bez znaczenia uznano również czynniki związane z postrzeganiem regionu przez pryzmat występowania na danym obszarze znanych globalnie firm czy marek. Strefy często wywoływać miały w danym regionie skutek pobudzenia i wzrostu przedsiębiorczości, co ma związek z dostarczeniem firmom funkcjonującym na ich terenie różnego rodzaju produktów i usług komplementarnych. Funkcjonowanie specjalnych strefy ekonomicznych miało wywierać pozytywny wpływ na budżety gmin, na terenie których były one lokalizowane. Firmy strefowe korzystają ze zwolnień z niektórych podatków, stanowiących dochody własne gmin, np. podatku od nieruchomości oraz podatków, w których posiadają udział, tj. w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) i od osób fizycznych (PIT). Natomiast wpływy pośrednie polegały na mniejszych wydatkach na pomoc społeczną z racji rosnącego zatrudnienia, a także wspieraniu przez firmy strefowe instytucji, których finansowaniem zajmują się zazwyczaj samorządy, np. klubów sportowych i instytucji kultury. Duże znaczenie mają również dochody budżetów od innych poza strefowych podmiotów gospodarczych, których rozwój jest wynikiem efektów mnożnikowych funkcjonowania stref. Nie należy zapominać o tym, że w przypadku zakończenia obowiązywania ulg strefowych

dochodzi do skokowego wzrostu dochodów gminy, jeśli tylko przedsiębiorstwo nadal prowadzi działalność na jej terenie. Rozważając wpływy stref na budżety gmin należy mieć na uwadze przysługujące gminom uprawnienia finansowe, nie mogą one nakładać nowych podatków ani ustalać ich wysokości, za wyjątkiem pewnej ograniczonej dowolności w zakresie tych lokalnych. Mimo pewnej swobody w dysponowaniu zasobami, jak wynika z corocznych sprawozdań z wykonania budżetów, zazwyczaj ponad 50% łącznych dochodów większości gmin w Polsce stanowi transfer z budżetu państwa. Odliczając od tych transferów przysługujący gminie udział w PIT i CIT można uznać, że niespełna 50% dochodów uzależnionych jest od stanu lokalnej gospodarki. Najbardziej kontrowersyjną kwestią jest sprawa podatku od nieruchomości. Wynika to z jego dużej roli w budżecie lokalnym. Można powiedzieć, że wskutek przyjmowanych rozwiązań zwalniających z płacenia przez inwestorów na terenach stref podatków gminy tracą istotną część swojego dochodu. Sprawa jest jednak bardziej złożona. Po pierwsze dochód z podatku od nieruchomości jest dochodem, który zależy od pojawienia się inwestorów. Po drugie – należy zastanowić się nad tym, czy zwolnienia w podatku od nieruchomości mają znaczenie w decyzjach inwestycyjnych firm. Podatki te mogą mieć duże znaczenie w strukturze kosztów niektórych małych przedsiębiorstw, a także i tych, których specyfika produkcji wymaga dużych powierzchni gruntów, budowli i budynków. Strefy miały też wpłynąć na rozwój infrastruktury, również tej miejskiej, choć ta zazwyczaj powstaje przy mocnym poparciu i we współpracy z władzami lokalnymi. Przez okres funkcjonowania stref wykształcił się nawet pewien podział kompetencji pomiędzy gminami a strefami. I tak władze samorządowe starają się w miarę swoich możliwości podnosić atrakcyjność gmin poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną i społeczną, uzgadniają zagospodarowanie otoczenia strefy, koordynują plany rozwoju, wspólnie promują, ale już pozyskiwaniem inwestorów zajmują się w niewielkim stopniu.

Samorzady rozumieją misję stref i starają się z nimi w tym zakresie nie konkurować. Lokalne władze są zazwyczaj przyjazne inwestorom, a w ważniejszych kwestiach panuje jednomyślność i *consensus* polityczny. Relacje pomiędzy władzami stref a władzami gmin są najczęściej bardzo pozytywne. Wszak strefy, a zasadniczo firmy strefowe mają również duże znaczenie dla kształtowania pozytywnego wizerunku regionu w Polsce i świecie. Dla konkurencyjności regionu ważne jest szczególnie podnoszenie jakości miejscowych kadr poprzez edukację młodzieży oraz szkolenie osób już zatrudnionych. Jest to pole dla bliższej współpracy między pracodawcami ze stref a właściwymi instytucjami lokalnymi.

Biorąc pod uwagę blisko 25-letni okres funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, zasadnym staje się pytanie, czy strefy rzeczywiście przyczyniają się do napływu inwestycji i pobudzają rozwój gospodarczy regionów. Dlatego celem niniejszej pracy doktorskiej było określenie prawidłowości dotyczących występowania biegunów wzrostu społeczno-gospodarczego w oparciu o strefy, wraz z określeniem efektów ich funkcjonowania z punktu widzenia teorii rozwoju regionalnego.

Autor pracy doktorskiej zobowiązał się podjąć zadania zbadania efektów oddziaływania specjalnych stref ekonomicznych na rozwój region w oparciu o efekty funkcjonowania Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W bieżącym roku mija 22 lat od jej utworzenia. Powstała ona w wyniku działań różnych instytucji oraz osób na szczeblu lokalnym i krajowym i zdaniem autora jest dziś ważnym elementem krajobrazu społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego.

W pierwszej kolejności autor wziął pod ocenę efekty makro- i mikroekonomiczne funkcjonowania K-S SSE. Inwestorzy ponieśli nakłady inwestycyjne w Lubuskiem w wysokości 3 890 278 186 zł. Dynamika wzrostu nakładów na inwestycje firm w K-S SSE wynosiła w województwie lubuskim 10,83%. Inwestorzy utworzyli i utrzymali 16 116 miejsc pracy⁴. Badania empiryczne potwierdził również kilka zasadniczych założeń teorii rozwoju regionalnego w powiatach, na terenie których funkcjonuje K-S SSE:

- stopa bezrobocia jest średnio o 4,8% wyższa względem powiatów nie posiadających K-S SSE;
- w powiatach, w których działa K-S SSE, wielkość PKB per capita jest wyższa średnio o 120 - 200 zł niż w powiatach bez K-S SSE;
- w powiatach, na terenie których funkcjonuje K-S SSE odnotowujemy wyższą aktywność firm lokalnych. W powiatach z K-S SSE średnia liczba podmiotów gospodarczych działających w regionie jest wyższa o 215%.
- branże dominujące to: produkcja dla motoryzacji, przetwórstwo drewna, papiernicza.

Branże te charakteryzują się dużym stopniem automatyzacji procesów produkcyjnych i tym samym dużym stopniem innowacyjności. Skuteczność w pozyskiwaniu bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła natomiast – 72,07% wszystkich poniesionych nakładów inwestycyjnych. Powyższe wskaźniki i wyniki nie mogły pozostać bez istotnego wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy badanego regionu. Wykonane obliczenia wskazują na

⁴ opracowanie własne na podstawie materiałów przekazanych z K-S SSE S.A

nominalną wartość nadwyżki finansowej wygenerowanej przez działalność K-S SSE w województwie lubuskim w kwocie - 5,118 mld zł.

Do oceny oddziaływania K-S SSE na region wykorzystano model wpływu SSE na rozwój regionu oraz model enklaw P.G. Warra. Wykorzystane do analizy dane miały charakter historyczny oraz były wynikiem prognozy rozwoju K-S SSE S.A. i przedsiębiorstw działających na terenie K-S SSE.

Wykonane analizy z dostosowaniem modelu P. Warra wskazują jednoznacznie na wysoką „opłacalność” ekonomicznych konsekwencji funkcjonowania K-S SSE w gospodarce badanego regionu. Nie bez znaczenia pozostaje pozytywny wpływ strefy na problemy natury społecznej analizowany jakościowo w modelu wpływu SSE na rozwój regionu, Wszystkie z 9 postawionych w tym modelu założeń zostały zweryfikowane pozytywnie z punktu widzenia długofalowego bilansu kosztów i korzyści przedsiębiorstw i regionu. Efekty zrealizowanych inwestycji mają trwałe charakter oraz wiążą i rozwijają lokalne podmioty gospodarcze. Zauważalna jest skala zmian na rynku pracy, wynikająca ze zrealizowanych inwestycji strefowych, w tym w szczególności liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy. Pozostałe czynniki – polityczne, gospodarcze, prawne itp. sprzyjają pożądanym zmianom, a przynajmniej nie stanowią barier. Inwestycje mają również znikomy wpływ na środowisko naturalne.

Powyższe wyniki badań uzasadniają prawdziwość postawionej na początku dysertacji hipotezy badawczej, że tworzenie i rozwój specjalnych stref ekonomicznych wpływa na poprawę struktury ekonomiczno-społecznej regionu, jego spójność oraz determinuje rozwój regionu.

Analizując dane ilościowe i jakościowe autor pokusił się również o wytypowanie najistotniejszych rekomendacji, wskazywanych również przez przedsiębiorców w ankietach, w zakresie zwiększania potencjału społeczno-gospodarczego regionu:

- rozbudowa sieci drogowych aktywizujących kolejne obszary inwestycyjne lub leżące w ich otoczeniu. K-S SSE i lokalne. Władze powinny dążyć do dalszego zwiększania dostępności komunikacyjnej – głównie drogowej regionu, m.in. poprzez realizację projektów wskazanych w zintegrowanych inwestycjach terytorialnych (ZIT), jak również projektów lokalnych - drogi gminne;
- zauważalnym utrudnieniem jest brak infrastruktury wojewódzkiej i powiatowej w zakresie komunikacji publicznej. W obecnych realiach rynku pracy inwestorzy zataczają coraz szersze kręgi w poszukiwaniu odpowiednich kadr, co wymaga

organizowania dojazdów pracowników do zakładów pracy. Niezbędne jest przeorganizowanie i wzrost efektywności rozwiązań komunikacyjnych - istotna jest dywersyfikacja środków transportu publicznego, ich koordynacja oraz zwiększenie zasięgu zarówno w granicach poszczególnych miast, jak również wychodząc poza ich granice;

- podjęcie działań mających na celu przywrócenie żeglugi na Odrze;
- podjęcie rozmów z firmami z obszaru logistyki i spedycji w zakresie możliwości wykorzystania regionalnych lotnisk m in. w Babimoście do przewozu towarów (operacje typu cargo);
- poza dostępnością komunikacyjną dla inwestorów liczy się też dostępność do infrastruktury technicznej (na wadze przybiera dostęp do szybkiego internetu umożliwiającego wysyłkę i odbiór dużych zbiorów danych);
- jednym z najważniejszych czynników dla przyciągania dalszych inwestycji jest dostępność kadr. Jest to temat pilny i poruszany przez uczestników wielu spotkań o charakterze gospodarczym w tych regionach, czy też w trakcie prowadzonych wywiadów w ramach niniejszej pracy doktorskiej. Niezbędne jest zatem podjęcie kompleksowych działań mających na celu zacieśnianie współpracy pracodawców i lokalnych instytucji szkolnictwa zawodowego. Celem winno być podniesienie jakości i efektywności edukacji zawodowej, wyposażenie absolwentów w praktyczne umiejętności oraz zbliżenie rezultatów kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Można wysnuć tezę, że powiat, który najlepiej poradzi sobie z dostosowaniem kształcenia zawodowego do potrzeb rynku, będzie najatrakcyjniejszym obszarem do zainwestowania;
- w zakresie szkolnictwa za oczekiwane należy uznać uruchomienie przynajmniej w miastach wojewódzkich klas międzynarodowych z wykładowym językiem obcym - angielskim bądź niemieckim, które mogłyby stanowić wizytówkę potwierdzającą otwartość władz na zagranicznych inwestorów;
- przygotowanie infrastruktury niezbędnej do tworzenia i wdrażania innowacji w poszczególnych branżach, np. specjalistycznych laboratoriów badawczych;

- kontynuacja działań w zakresie odpowiedniego kształtowania przestrzeni poprzez studia i plany zagospodarowania przestrzennego;
- podjęcie działań mających na celu umożliwienie oferowania gminom dostępu do środków finansowych rozkładających ryzyko uzbrojenia terenów inwestycyjnych;
- zapewnienie potencjalnym inwestorom dostępu do szczegółowych, aktualnych danych na temat potencjału poszczególnych branż, rynku pracy, edukacji, trendów rynkowych, otoczenia konkurencyjnego, wsparcia okołobiznesowego, oferty regionu w różnych obszarach.
- dostosowywanie czynników geofizjograficznych jak makroniwelacja powierzchni gruntu, oferowanie nieruchomości bez zanieczyszczeń podziemnych i problemów z wodą gruntową oraz ich wyłączenie z produkcji rolnej i leśnej;
- często zapominanym elementem jest przychylność mieszkańców i władarzy do inwestycji.

Przy uwzględnieniu powyższych rekomendacji poziom rozwoju społeczno-gospodarczego i efektywność K-S SSE w pozyskiwaniu inwestorów, w tym i tych zagranicznych powinien jeszcze wzrosnąć i powodować dalszy wzrost gospodarczy regionu lubuskiego.

VI. Bibliografia

Adamiec J., Pomoc publiczna, INFOS, Zagadnienia społeczno-gospodarcze, nr 8(32), 2008.

Alarcon A.L., Regional Competitiveness; the need for coordination between public and private action, in: Emerging Markets. Social, Political and Economic Challenges, (red.) Rudolf S., University Press, Łódź, 2004.

Ambroziak A., Krajowa pomoc regionalna w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce, SGH, Warszawa, 2009.

Ambukita E., Wpływ handlu zagranicznego na rozwój gospodarczy Polski w latach 2000-2005, [w:] Determinanty rozwoju i integracji krajów europejskich, (red.) Wąsowicz M., Wydawnictwo Kolegium Nauk Społecznych i Administracji PW, Warszawa, 2007.

Barcz J. (red.), Prawo Unii Europejskiej, Zagadnienia systemowe, Prawo materialne i polityki, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa, 2006.

Barczyk Z., Bieniecki J., Przedsiębiorczość gminna a rozwój lokalny: nowa faza przemian w samorządach lokalnych, Górnośląskie studia przedsiębiorczości, T.I, Chorzów, 2002.

Bąkiewicz A., Czaplicka K., Wzrost i rozwój gospodarczy w krajach rozwijających się [w:] Ekonomia rozwoju, (red.) Piasecki R., PWE, Warszawa, 2011

Bednarczyk J.L., Bukowski S.I., Przybylska-Kapuścińska W., Polityka wzrostu gospodarczego w Polsce i w Unii Europejskiej: polityka ekonomiczna a wzrost gospodarczy, CeDeWu Warszawa 2014

Bednarczyk J. L., Bukowski S. I., Przybylska-Kapuścińska W., Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego : polityka ekonomiczna a wzrost gospodarczy, Warszawa, CeDeWu, 2014.

Begg D., Fischer S., Dornbusch R., Makroekonomia, PWE, Warszawa, 2007.

Blakely E.J., Planning Local Economic Development. Theory and Practice, Sage Publication, Londyn, 1994.

Blakely E. J., Planing Local Economic Development. Theory and Sage Publication, London – New – Practice – Delhi, 1989.

Blomström M. i Kokko A., The Impact of Foreign Direct Investment on Host Countries: A review of the Empirical Evidence, The Development Economics Research Group on International Trade, Working Paper nr 1745, World Bank, 1996.

Blomström M. i Kokko A, Human capital and Inward FDI, Working Paper nr 167, Stockholm School of Economics, 2003.

Bojar E., Doświadczenia wybranych regionów słabo rozwiniętych w wykorzystaniu bezpośrednich inwestycji zagranicznych i funduszy unijnych, Wyd. Polit. Lubelskiej, Lublin, 2006.

Brauner T., Deszczyński P., Niemieckie inwestycje w Polsce, [w:] Niemcy w Unii Europejskiej, Implikacje dla Polski, (red.) Weresa M.A., SGH, Warszawa, 2004.

Bukowski S. I. (red. nauk.), Globalizacja i integracja regionalna a wzrost gospodarczy, Warszawa, CeDeWu, 2010.

Bukowski S. I. (red. nauk.), Polityka kohezji i konwergencja gospodarcza regionów Polski oraz krajów Unii Europejskiej : wybrane zagadnienia, Warszawa, DIFIN, 2011.

Bukowski S. I., Bukowska J., Finansowe i fiskalne problemy integracji gospodarczej a wzrost gospodarczy i konkurencyjność gospodarek krajów Unii Europejskiej, UTH Radom, 2015.

Bukowski S. I., Frejtag-Mika E., Żuchowski J., Sieradzka K., Żuchowska-Grzywacz M., Globalna współpraca na rzecz rozwoju, UTH Radom, 2012.

Bukowski S. I., Fundamentals of monetary union and the role of financial markets integration : an overview, W: Monetary Unions : background, advantages and disadvantages, editor Bukowski S. I., New York, Nova Science Publishers, 2018.

Bukowski S. I., Gowers R., The degree of integration of equity markets in Central Europe (new member EU countries) with the US and UK equity markets, Central European Review of Economics & Finance, 2016, vol. 11, No. 1 Bukowski S.I , Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego. CeDeWu Warszawa 2014

Busch B., Sonderwirtschaftszonen als Instrument der Systemtransformation, Deutscher Instituts-Verlag, Kolonia, 1992

Czaplewski L., Przestrzenne rozmieszczenie inwestycji zagranicznych w Polsce, [w:] Karaszewski W. (red.), Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń, 2003.

Czerwieniec E., Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce krajów wysoko rozwiniętych, AE w Poznaniu, Zeszyty Naukowe – Seria II nr 105, Poznań, 1990.

Dorsati M., Export processing zones, Premnotes Nr 11, World Bank, 1998.

Dorsati M., A Review of the role and impact of exporting procesing zones, Policy Research Working Paper 2238, World Bank, 1999.

Dunnell K., National Statistician`s article: measuring regional economic performance, Economic&Labour Market Review, Vol. 3, no 1, 2009,

Duński A., Strefy uprzywilejowane w gospodarce światowej, Sprawy Międzynarodowe nr 10/1988.

Dziemianowicz W., Konkurencyjność gmin w kontekście relacji władze lokalne - inwestorzy zagraniczni, UW, Warszawa, 2008.

Franczak I., Gospodarka regionalna w teorii i praktyce, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 392, 2015.

Frejtag-Mika E., Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w sferze B+R – nową jakością w strategii korporacji ponadnarodowych [w:] Kapitał zagraniczny w Polsce w dobie globalizacji, Frejtag-Mika E. (red.), Wydawnictwo Politechnika Radomska, 2006.

Gawroński H., Zarządzanie strategiczne w samorządach lokalnych, Woltres Kluwer business, Warszawa, 2010.

Giguere S., Pellegrin J.P., Local Management for more Effective Employment Policies, OECD, 1998.

Godlewska-Majkowska H. (red), Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016, Województwo Lubuskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2016.

Godlewska-Majkowska H. (red), Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016, Województwo Wielkopolskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2016.

Godlewska-Majkowska H. (red), Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016, Województwo Zachodniopomorskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2016.

Gorzela G., Reforma ekonomiczna w Polsce na tle rozwoju regionalnego, „Ekonomista”, 1989.

Gorzela G., Kryzys finansowy w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, (red.) Tucholska A., 2010

Gorzela G. (red.), Geografia polskiego kryzysu. Kryzys peryferii czy peryferia kryzysu?, RSA - Sekcja Polska, Warszawa, 2009.

Gorzela G., Szanse polskich regionów (założenia długofalowej strategii rozwoju regionalnego Polski), [w:] Brdulak J. (red.), Problemy rozwoju regionalnego, PTE, Warszawa, 2001;

Grubel H. G. ,Towards a Theory of Free Economic Zones, Weltwirtschaftliches Archiv, Band 118, 1982.

Guangwen M., The Theory and Practice of Free Economics Zones: A Case Study of Tianjin, People's Republic of China, University of Heidelberg, 2003.

Guziejewska B., Efektywność finansów samorządu terytorialnego, „Gospodarka Narodowa” 2008, nr 5-6,

Hamada K., An Economic Analysis of the Duty Free Zone, “Journal of International Economics”, vol. 4, 1974.

Hamada K., An Economic Analysis of the Duty Free Zone, “Journal of International Economics”, vol. 4, 1974.

Hunya G. i Geishecker I., Employment Effects of Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe, Verein „Wiener Institut für Internationalische Wirtschaftsvergleiche” (WIIW), 2005.

Jarczewski W., Pozyskiwanie inwestorów do gmin, LEX a Wolters Kluwer Business, Warszawa, 2012,

Jaworek M., Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w prywatyzacji polskiej gospodarki, Dom organizatora, Toruń, 2006.

Kalinowskiego T. (red.), Atrakcyjność inwestycyjna regionów i podregionów Polski 2008, IBnGR, Gdańsk, 2008.

Kasperkiewicz W., Parki technologiczne nowoczesną formą promowania innowacji, Absolwent, Łódź, 1997.

Klasik A., Kuźnik F., Planowanie strategiczne rozwoju lokalnego i regionalnego, T.II, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 1998.

Klasik A., Kuźnik F., Konkurencyjny rozwój regionów w przestrzeni europejskiej, [w:] Konkurencyjność miast i regionów, AE, Kraków, 1999.

Klaassen L., Area, Economic and Social Redevelopment, Paryż, 1965.

Kopaliński W., Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych, Warszawa, 1985.

Kosiedowski W. (red.), Teoretyczne problemy rozwoju regionalnego, Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym, Problemy teorii i praktyki, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń, 2001.

Kryńska E. (red.), Polskie Specjalne Strefy Ekonomiczne, Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2000.

Kubin T., Specjalne strefy ekonomiczne jako forma pomocy przedsiębiorcom ze strony państwa, [W:] Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce. (Red.) Kolczyński M., Wojtasik W., Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice, 2010,

Kukliński A., Regiony silne i słabe w polityce społeczno-gospodarczej, Region Białostocki, Studia ekonomiczno-społeczne, t. V., Białystok, 1977.

Liszkowska J.: Specjalne strefy ekonomiczne w procesie kształtowania kapitału ludzkiego. [W:] Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce. (Red.) Kolczyński M., Wojtasik W., Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, Katowice, 2010,

Makiela Z., Europark Mielec – specjalna strefa ekonomiczna w regionie podkarpackim. Prace Komisji Geografii Przemysłu, Warszawa-Kraków, 2003, nr 5, s. 59-60,

Marciniak S. [w:] Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy, (red.) Marciniak S., PWN, Warszawa, 2009.

Marciniak S. (red.), Makro- i mikroekonomia. Podstawowe problemy, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2005,

Markowski T., Stawasz D., Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2001.

Markusen J.R., The boundaries of multinational enterprises and the theory of international trade, "Journal of Economic Perspectives", no. 9,

Mickiewicz T., Radocevic S. i Varblane U., The Value of Diversity: Foreign Direct Investment and Employment in Central Europe during Economic Recovery, University College, Londyn, 2005.

Musonda F., Madete L., Tanzanian Investment Policy and Performance, Centre for International Trade Environment and Economics, 2003.

Nazarczuk J., Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski, Wydawnictwo UWM, Olsztyn, 2013.

Najwyższa Izba Kontroli; Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzania obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006-2008; Nr ewid. 174/2009/P/08/130/LBY LBY-410-28/08; Bydgoszcz, 2009.

Nytko M., Charakter władzy państwa a rozwój społeczny - analiza porównawcza krajów rozwijających się Azji Południowej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej, Państwo w świecie współczesnym, (red.) Trzcziński K., ASPRAJR, Warszawa, 2006.

Olesiński Z. (red), Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce, PWE, Warszawa, 1999.

Opallo M., Mierniki rozwoju regionów, PWE, 1972.

Ozga M., Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na dysproporcje między-regionalne w Polsce, equilibrium 2 (3) 2009 issn 1689-765X.

Pastusiak R. (red.), Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na gospodarkę i społeczeństwo, doświadczenia Polski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2016

Pawłowski J., Wybrane metody oceny efektywności finansowej przedsięwzięć gospodarczych, UŁ, Łódź, 2007, s. 35, [za:] Bielski M.: Organizacja. UŁ, Łódź, 1992,

Piontek B., Współczesne uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego, HYL A, Bytom, 2006

Polski J., Wybrane instrumenty wspierania rozwoju gospodarczego, Bocian A. F. (red.), Rozwój regionalny: cele i metody, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, 2001.

Przybylska K., Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej w Czechach, Polsce i na Węgrzech, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków, 2001.

Rosenstein-Rodan P. N., Uwagi o teorii „wielkiego pchnięcia”, „Ekonomista” 1959, nr 2.

Rozkrut M., Tynel P., Atrakcyjność inwestycyjna Polski 2017, Badanie firmy doradczej EY, 2017

Sadowski Z., Postęp społeczno-ekonomiczny i jego mierzenie, [w:] Transformacja i rozwój, (red.) Sadowski Z., PTE, Warszawa, 2005.

Secomski K., Teoria rozwoju regionalnego i planowania, PWE, Warszawa, 1987.

Siudak P., Wątorok B., Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce w latach 1995–2009, PWSZ w Legnicy, Legnica, 2011

Skawińska E., Ekonomiczne aspekty zaangażowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce, [w:] Kapitał zagraniczny w Polsce w dobie globalizacji, Frejtag-Mika E. (red.), Wydawnictwo Politechnika Radomska, 2006.

Sochacka-Krysiak H., Niektóre problemy efektywności w gospodarce finansowej samorządu terytorialnego, [w:] W poszukiwaniu efektywności finansów publicznych, (red.) Wieteska S., Wypych M., UŁ, Łódź, 2009,

Stawasz D. Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu - teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2004.

Sztando A., Istota i funkcje samorządowego planowania strategicznego w regionie, [w:] Problemy rozwoju regionalnego, Broł R. (red.), Raszkowski A., Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 180, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, 2011.

Stajniak M., Hajdul M., Foltyński M., Krupa A., Transport i spedycja, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań 2008

Stajniak M., Hajdul M., Klaster intermodalny jako przykład inicjatywy jednostki badawczej, Czasopismo Studia Ekonomiczne, Tom 165, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2014

Szymła Z., Podstawy badań rozwoju regionalnego, Zeszyty naukowe nr 3 Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni, 2005.

Warr P.G., Export Processing Zones in the Philippines, „ASEAN-Australia Economics Papers” 20, Australian National University, Canberra, 1985, s. 12.

Weresa M. A., Skutki inwestycji zagranicznych dla gospodarki kraju przyjmującego – doświadczenia Polski, Rola inwestycji zagranicznych w gospodarce, Zeszyt BreBank-Case, nr 62, Warszawa, 2002.

Wieloński A., Polskie regiony w procesie integracji europejskiej, [w:] Gorzelak G., Studia Regionalne i Lokalne, nr 1 2002; Lokalizacja działalności gospodarczej; teoretyczne podstawy, WGiSR, Warszawa, 2002.

Winiarski B. (red.), Polityka ekonomiczna, Wydawnictwo AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, 1996.

Witkowski K., Koncepcja marketingu i rozwoju parków przemysłowo-technologicznych, Wydawnictwo UZ, Zielona Góra, 2014.

Woźniak B. (red.), Pomoc publiczna, System finansowy w Polsce, t. 2, PWN, Warszawa, 2008.

Zakrzewska-Półtorak A., Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w gospodarce województwa dolnośląskiego, rozprawa doktorska, AE im. Oskara Langego, Wrocław, 2006.

Zawadzki S. M., Podstawy planowania regionalnego, PWE, Warszawa, 1969.

Zimmermann J., Prawo administracyjne, Zakamycze, 2003.

INNE ŹRÓDŁA

http://www.samorzad.pap.pl/depesze/Kategorieredakcyjne_BibliotekaSAF/126648/Dlaprzyszlosci--Zarzadzania-strategiczne-w-jednostkach-samorzadu-terytorialnego. (10.09.2014).

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; Dz.U. 2006 nr 227 poz. 1658

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm

<http://wyborcza.pl/7,155287,22331569,krynica-2017-morawiecki-oglasza-wielkie-zmiany-w-strefach-ekonomicznych.html> (06.09.2017)

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Dz.U. 2006 nr 227 poz. 1658

http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/polityka_regionalna/ksrr_2010_2020/Strony/default.aspx

<http://www.finanse.mf.gov.pl/clo/informacje-dla-przedsiębiorców/przeznaczenia-celne/wolne-obszary-celne-i-sklady-wolnoclowe>

Rozporządzeniu Rady Ministrów z 20 marca 2007 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy de minimis i pomocy de minimis w rolnictwie i rybołówstwie (Dz.U. nr 53, poz. 354).

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju; Dz.U. 2006 nr 227 poz. 1658,

New Cronos. Classification Plan, Theme 1. General Statistics, Eurostat 2002

OECD, L'investissement direct étranger au service du développement: optimiser les avantages minimiser les coûts, Paryż 2002,

Publikacja przygotowana przez CASE-Doradcy Sp. z o.o., pod redakcją Pander W., Analiza atrakcyjności inwestycyjnej Miasta Biała Podlaska,

Global production and local jobs: new perspectives on enterprise networks, employment and local development policy, International Institute for Labour Studies, ILO, Geneva, 1998.

Shannon Development, End of Year Statement 2000

Zasady udzielania pomocy państwa w Wielkiej Brytanii w kontekście funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, Biuletyn Ekonomiczny Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej W Londynie Nr 6-7, Londyn, 1999

Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2006 roku, UOKiK, Warszawa 2007, www.uokik.gov.pl. (22.08.2017).

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. 2017 poz. 1010.

Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. 2003-2018 Druki sejmowe <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3491>

Materiały informacyjne dotyczące specjalnych stref ekonomicznych na Węgrzech, Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Budapeszcie, Budapeszt, 1999

Hungary, an Overview of The Managerial Concerns Related to The International Trade Systems, UNCTAD/WTO, Geneva, 2001.

Ustawa z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw, Dz.U. z 2003 r., nr 188, poz. 1840;

Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2008 r., nr 118, poz. 746

Uprzywilejowane strefy zagraniczne, Rynki Zagraniczne Dziennik Gospodarczy nr 58-59/2005

Narodowy Bank Polski; Obserwatorfinansowy.pl; "Strefy nie stymulowały rozwoju"; <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/strefy-ekonomiczne-nie-stymulowaly-rozwoju/>; 28 maj 2015

Instytut Koniunktur i Cen CIR HZ, Rynek – Wschodni Partnerzy nr 1/2000

Raport by the Comitee of Industrial and Economic Promotion and Deregulation, Japan, 1999

65th Annual Report of the Foreign-Trade Zones Board tot he Congress oft he United States, FTZ Board Authority, Washington, 2003.

Six years of NAFTA: A View from Inside the Maquiladoras, USA, 2000

Tanzania High Commision London, www.tanzania-online.gov.uk

Labour and social issues relating to export processing zones, ILO, Geneva, 1998.

Export processing zones, World o Work nr 27, ILO, Geneva, 1998.

Ministerstwo Rozwoju, Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, Stan na 31 grudnia 2016 r., Warszawa, 2017 r..

Strategia rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra, listopad 2012 r., Załącznik do Uchwały nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r..

United Nations Centre on Transnational Corporation (UNCTC): The Role of Free Economic Zones in the USSR and Eastern Europe, UNCTC Current Studies, New York, 1990.

Raport firmy doradczej KPMG, Specjalne Strefy Ekonomiczne, 2012

Organizacja Narodów Zjednoczonych, „*World Investment Prospect Survey (2014-2016)*”, Nowy Jork i Genewa, 2014

www.fDiIntelligence.com

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna, Przewodnik dla inwestora – Kostrzyn nad Odrą, 2010.

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A., Specyfikacja istotnych warunków rokowań, Kostrzyn nad Odrą, 2012.

Ministerstwo Gospodarki, Koncepcja rozwoju specjalnych stref ekonomicznych, Warszawa, 2009.

Biuletyn Statystyczny Województwa Lubuskiego, I kwartał 2016 oraz Biuletyn Statystyczny z 2016 roku

Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2016 r., Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, 2017.

Aktywność ekonomiczna ludności w województwie lubuskim w II kwartale 2017 r., Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, 2017.

Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w październiku 2017 r., Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, 2017.

Specjalne Strefy Ekonomiczne po 2020 roku, Analiza dotychczasowej działalności oraz perspektywy funkcjonowania, EY, 2011.

Polska 2014, Raport o stanie gospodarki, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2014,

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2014 r., GUS, Warszawa, 2015,

Przegląd Regionalny Polski 2016, Część II, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2017,

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kostrzyńsko-słubickiej specjalnej strefy ekonomicznej, Dz.U. 2013 poz. 970

Słownik rozwoju regionalnego, (red.) Kozak M., Pyszkowski A., Szewczyk R., Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2001,

Special Economic Zones and Economic Transformation. The Case People's Republic of China. Niepublikowana praca doktorska Clausa Knotha, Uniwersytet w Konstancji, 2000

The New Programming Period 2007-2013, Indicative Guidelines on Evaluation Methods: Monitoring and Evaluation Indicators. Working Document No. 2, European Commission, 2006, s. 24; The New Programming Period 2000-2006: Methodological Working Papers. Working Paper 3, Indicators for Monitoring and Evaluation: An Indicative Methodology. European Commission,

Wystąpienie pokontrolne. KGP/41022-1/08. NIK, Warszawa 2009,

Koniunktura gospodarcza w wybranych krajach w okresie kryzysu finansowego, MG DAP, Warszawa, 2011

Obroty towarowe z zagranicą w fazie wychodzenia z kryzysu, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2011,

Polska wobec światowego kryzysu gospodarczego, NBP, Warszawa, 2009

Polski rynek finansowy w obliczu kryzysu finansowego w latach 2008-2009, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, 2010

IBnGR, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski, Gdańsk, 2007,

http://www.kssse.pl/upload/content/Do_pobrania/LISTA_INWESTOROW_02_2019.pdf
(21.02.2018)

<http://www.polskawliczbach.pl>

Dariusz Lesicki